Dr. Ömer KUL

ON YILA SIĞAN EFSANEVİ ÖMÜR

OSMAN BATUR HAN

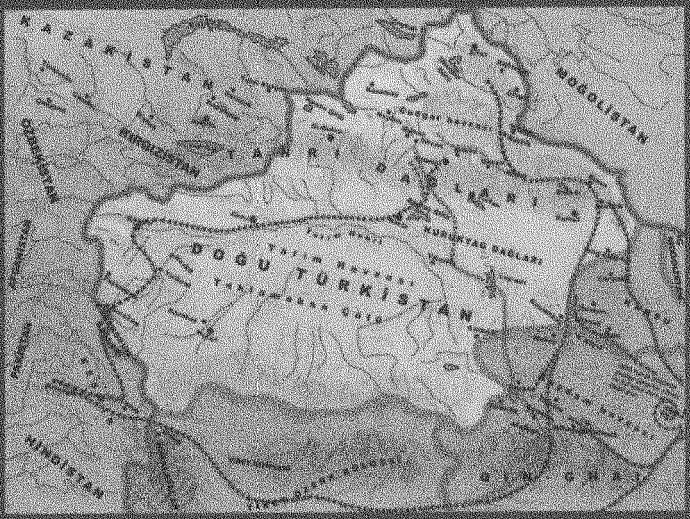

ON YILA SIĞAN EFSANEVİ ÖMÜR
OSMAN BATUR HAN

ON YILA SIĞAN EFSANEVİ ÖMÜR

OSMAN İSLAMOĞLU'NDAN OSMAN BATUR HAN'A 1941-1951

Dr. Ömer KUL

Doğu Türkistan Göçmenler Derneği

Yayınlayan
Doğu Türkistan Göçmenler Derneği

Yayın Kurulu
Hızırbek Gayretullah, İsmail Cengiz, Yakup Can, Fethi Ahmet Yüksel, Salih Akyol

Editör
Yrd. Doç. Dr. Emin Kırkıl

Tasarım
Bora Nebioğlu

Baskı-Cilt
Bayrak Matbaacılık
Davutpaşa Cad. 14/2 Topkapı/İstanbul

Kütüphane Bilgi Kartı (CIP):
kul, ömer
osman islamoğlu'ndan osman batur'a
1. politika 2. dış politika 3. orta asya 4. türk dünyası
İstanbul, doğu türkistan göçmenler derneği, 2011, 192 sayfa
ISBN: 978-605-61751-3-8

1. Basım
Mart 2011

Doğu Türkistan Göçmenler Derneği
58. Bulvar Cad. No: 130/1 (34760) Zeytinburnu/İstanbul
Tel: +90 (212) 558 69 63 Faks: +90 (212) 558 27 09
www.doguturkistan.com.tr info@doguturkistan.com.tr

Bilgi ve İletişim
Serkan Dinçtürk: 0535 779 32 85
Fethi Ahmet Yüksel: 0546 797 57 90

Dağıtım
Cağaloğlu Dağıtım: 0212 512 77 38
Kitabevi: 0212 511 21 43 - 0212 512 43 28
Hoca Ahmet Yesevi Vakfı: 0212 550 04 32
Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı: 0212 511 10 06
www.idefix.com
www.kitapyurdu.com

© 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve ilgili diğer kanunlar uyarınca bu kitabın yurt içi ve yurt dışında yayım hakları koruma altındadır. Yayıncının yazılı izni alınmadan kısmen veya tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz, kopya edilemez.

ON YILA SIĞAN EFSANEVİ ÖMÜR

OSMAN İSLAMOĞLU'NDAN OSMAN BATUR HAN'A 1941-1951

Dr. Ömer KUL

Doğu Türkistan Göçmenler Derneği

Dr. Ömer KUL: 1973 yılında Trabzon'un Arsin ilçesinde dünyaya gelen Ömer KUL, ilk ve orta öğrenimini Trabzon'da, Lise öğrenimini Bursa'da tamamladı. 1993 yılında girdiği Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat FakültesiTarih Bölümü'nden 1997 yılında bölüm ikincisi olarak mezun oldu. Aynı yıl Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'nda yüksek lisan yapmaya hak kazanana Ömer KUL, 2000 yılında hazırlamış olduğu "**15-16. Asırlarda Köprülü/Tito-Vélés Kazası**" adlı çalışmasıyla Yüksek Lisansını tamamladı. 2000 yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne Arş. Gör. olarak girmeye hak kazanan Ömer KUL, 2003 yılında İstanbul Üniversitesi'ne Doktora yapmak üzere görevlendirme ile gitti. 2009 yılında hazırlamış olduğu "**Osman Batur ve Doğu Türkistan Millî Mücadele Tarihi (1911-1955)**" adlı çalışma ile Doktor unvanını alan Ömer KUL, halen Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde görev yapmaktadır.

Çalışmalarını Doğu Türkistan üzerine yoğunlaştıran Dr. Ömer KUL'un birçok TV ve radyo programı, editörlük çalışması yanında ulusal ve uluslararası bildiri, makale, konferans ve panelleri bulunmaktadır. Evli ve iki evladı bulunan Dr. Ömer KUL'un yayınlanmış çalışmaları ise şunlardır:

1- **Şu Pontus Dedikleri**, Togan Yay., İstanbul 2008.

2- **Esir Doğu Türkistan İçin-1 İsa Yusuf Alptekin'in Millî Mücadele Hatıraları**, Berikan Yay., Ankara 2010.

3- **Esir Doğu Türkistan İçin-2 İsa Yusuf Alptekin'in Millî Mücadele Hatıraları**, Berikan Yay., Ankara 2008.

4- **Baturlar: Doğu Türkistan Millî Mücadele Tarihi (1930-1949)**, Berikan Yay., Ankara 2009.

5- **Muhteşem Süleyman'ın I. Viyana Kuşatması**, BKY, İstanbul 2006.

Bu eserimi, çalışmanın ortaya çıkarılması sırasında göstermiş oldukları sabır, hoşgörü ve manevî desteklerinden dolayı eşim Güzide, çocuklarım Ümmügülsüm ve Hüseyin Hilmi Kul'a ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar 8

Doğu Türkistan İstiklal Mücadelesinden Bir Portre 9

Büyük Kahraman Osman Batur'un Aziz Hatırasına 11

Önsöz 13

GİRİŞ
Doğu Türkistan'da Guo-Min-Dang İdaresi ve Kazak Türklerinin Genel Durumu
1. Doğu Türkistan'da Guo-Min-Dang İdaresi 17
2. 1940 Öncesi Doğu Türkistan'da Kazak Türklerinin Genel Durumu 20

BİRİNCİ BÖLÜM
Osman İslamoğlu'ndan Osman Batur Han'a
1. Osman İslamoğlu'nun Doğumu, Çocukluğu ve Gençliği 29
2. Böke Batur ile Osman İslamoğlu Münasebeti 33
3. Osman İslamoğlu'nun Aktif Mücadeleye Başlaması 37
4. Osman İslamoğlu'nun İhtilalin Liderliğine Getirilmesi 47
5. Osman İslamoğlu'nun Urumçi İdaresinin Korkulu Rüyası Hâline Gelmesi 52
6. Osman İslamoğlu'nun "Han" ve "Batur" İlân Edilmesi 58
7. Altay'da Çin Birliklerinin Dağılmaya Başlaması 70
8. Altay'ın Özgürlüğüne Kavuşması 95

İKİNCİ BÖLÜM
1946-1951 Yılı Olayları ve Göç
1. Osman Batur'un Gulca Liderlerinden Ayrılması ve Guo-Min-Dang Yönetimine Yanaşması 115
2. Urumçi'de Milliyetçi Cephenin İşbaşına Gelmesi ve Osman Batur'un Desteklenmesi 123
3. Gulca Yönetimi Tarafından Osman Batur'un "Hâin" İlân Edilmesi 133
4. 1949'da Doğu Türkistan'da Komünist İşgali ve Göç Kararı 139
5. Şehadet Öncesi Son Çarpışmalar 150

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Osman Batur'un Yakalanması, Şehadeti ve Kişiliği
1. Osman Batur'un Yakalanması 163
2. Osman Batur'un Şehit Edilmesi 170
3. Osman Batur'un Şehadetini Müteakip Gelişen Olaylar 174
4. Osman Batur'un Kişiliği 181

Sonuç 184

Bibliyografya 188

KISALTMALAR

a.g.e.	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
a.g.t.	adı geçen tez
a. mlf.	Aynı müellif
bkz.	Bakınız
CAJ	Central Asiatic Journal/Weisbaden
CAR	Central Asian Review/London
çev.	Çeviren
DTGD Yay.	Doğu Türkistan Göçmenler Derneği Yayını
DTGEY	Doğu Türkistan Göçmenler Evi Yayını
DTTMKK	Doğu Türkistan Türkleri Millî Kurtuluş Komitesi
FEER	Far Eastern EconomicReview/Hong Kong
IA	International Affairs
İA	İslâm Ansiklopedisi
JRCAS	Journal of the Royal Central Asian Society/London
MW	Moslem World/Hartford
NYT	New York Times
PRO	Public Record Office/London
RMM	Revue du Monde Musulman/Paris
s.	sayfa
t.y.	baskı tarihi yok
TDAV	Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
TDPY	Türk Dünyası Platformu Yayını
TEV	Türk Edebiyatı Vakfı
TKAE	Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TKAGE	Türk Kültürünü Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü
TTK	Türk Tarih Kurumu
vd.	ve devamı
Yay.	Yayınevi
Yay. Haz.	Yayına hazırlayan

Doğu Türkistan İstiklal Mücadelesinden Bir Portre

Doğu Türkistan'ın istiklal mücadelesinin önemli simalarından olan Osman Batur, 1941-1951 yılları arasında yaptıkları ile dilden dile anlatılan milli bir kahraman haline gelmiştir. Kementle uçak düşüren, düşmanına aman vermez cesareti ve nişancılığı ile dolu hayat mücadelesini gençlerimize anlatarak geçirdiğimiz uzun yıllardan sonra akademik anlamda da bu mümtaz şahsiyetin mücadelesinin kaleme alınması gerekli hâle gelmişti.

Türk Dünyasının en mazlum ve en sahipsiz halkı konumunda bulunan Doğu Türkistanlıların 1941-1951 yılları arası tarihine adını altın harflerle yazdırmış olan Osman Batur'un mücadelesi her yönüyle ibret alınması ve gelecek nesillere anlatılması gereken olaylarla doludur. Danışmanlığını yaptığım "Osman Batur ve Doğu Türkistan Millî Mücadelesi" adlı Doktora tezinin bir bölümünü teşkil eden elinizdeki bu eser ile büyük halk kahramanı Osman Batur'un hayatı ve mücadelesi objektif olarak ortaya konulmuştur.

Bu çalışma ile bugüne kadar Osman Batur hakkında yanlış olarak bilinen birçok mevzu da ilmî olarak delilleriyle beraber ortaya çıkarılmıştır. Gençliğimizde okuduğumuz ve anlattığımız üzere Osman Batur'un yine Doğu Türkistan Türklerinin büyük kahramanı Böke Batur'la herhangi bir münasebetinin olmadığı, Gulca liderlerinden ayrılıp Urumçi idaresine yaklaşmasının haklı tarafları, nerede ve ne zaman yakalandığı ile kimler tarafından yakalatıldığına dair yanlış bilgiler bu çalışma ile düzeltilmiştir. Bugüne kadar hatalı bilgilerin yer aldığı çalışmaların eksiklikleri ortaya çıkarılmakla kalınmamış, Osman Batur'un mücadelesi ilmî dayanakları ile de ortaya konulmuştur.

Çalışmada kullanılan İngilizce, Almanca, Rusça, Çince, Moğolca, Uygurca, Kazakça ve Türkçe kaynaklar eserin ciddiyetini göstermektedir. Osman Batur'u tanıyan ve ülkemize yerleşen Doğu Türkistanlılarla yapı-

lan görüşmelerin de yer aldığı çalışma hem dönemin olaylarının daha iyi anlaşılmasını hem de eserin tarafsızlığını ortaya koyması açısında kayda değerdir. Bununla birlikte henüz Çin Halk Cumhuriyeti arşiv belgelerinin araştırmacıların hizmetine açılmamış olması sebebiyle vesikaların çalışma içerisine derç edilememesi çalışmanın eksik yönü olarak durmaktadır. Doğu Türkistan'ın bağımsızlığını kazanması ve dönemin arşiv belgelerinin gün ışığına çıkarılması ile çalışmanın eksik görülen yönü de tamamlanmış olacaktır. Bununla beraber Osman Batur konusunda dünyada yapılmış ilk ilmî çalışma olması özelliğini taşıyan eserin büyük bir eksikliği giderdiği kanaatindeyim.

Titiz bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkarılan çalışmanın hem ilim âlemine hem de Doğu Türkistanlı soydaşlarımızın kendi tarihlerini objektif olarak öğrenmelerine katkılar sağlayacağına olan inancım tamdır. Bu nevi çalışmaların devam ettirilerek Doğu Türkistan tarihinin bilinmeyen yönlerinin de ortaya çıkarılıp ilim âleminin hizmetine sunulması en büyük arzumuzdur. Genç yaşında yaptığı çalışmalar ile ilim âleminin dikkatlerini üzerine çeken Ömer Kul, bu gayreti sayesinde şimdiden ülkemizde TÜRKİSTAN tarihinin en büyükleri arasında yerini almış bulunmaktadır.

Prof. Dr. Abdülkadir DONUK
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Başkanı

Büyük Kahraman Osman Batur'un Aziz Hatırasına

1960 yılında İsa Yusuf Alptekin ve Hacı Osman Taştan önderliğinde kurulan Doğu Türkistan Göçmenler Derneği, kurulduğu günden bu güne kadar Doğu Türkistan meselesini bütün dünyaya, bütün imkânlarını kullanarak anlatmaya çalışmış ve çalışmaya da devam etmektedir. Bilindiği üzere Derneğimiz, Bakanlar Kurulu'nun 12.4.1993 tarih ve 4322 sayılı kararı ile "*kamu yararına çalışan dernek*" statüsünde faaliyetlerine devam etmektedir. Derneğimizin faaliyetlerinden birisi olan Doğu Türkistan'ı tarihi, coğrafi, sosyal ve kültürel yönden tanıtmak maksadına uygun olarak bu kitabın derneğimiz adına basılmasından duyduğumuz mutluluğu bu vesile ile ifade etmek isterim.

Doğu Türkistan Kazak Türklerinin yetiştirdiği en son kahramanlardan birisi hiç şüphesiz Osman Batur'dur. Yaptıkları ile aslında sadece Kazak Türklerinin değil, bütün Türk dünyasının kahramanı olmuştur. Bilhassa 1941-1951 tarihleri arasında Çin ve Rus emperyalizmine karşı yaptıkları ve kişiliği kendisine bu sıfatın verilmesini sağlamıştır.

Bu çalışmanın hem Osman Batur hakkında yapılmış ilk ilmî çalışma olması hem de Doğu Türkistan Göçmenler Derneği adına bastırılmış olması bizim için çok ama çok önemlidir. Osman Batur gibi bugün adını bile duymadığımız birçok kahramanın geçmişte Doğu Türkistan millî mücadelesine verdikleri katkıları bu eser sayesinde öğrenmiş olduk. Bununla birlikte çalışmanın gelecek nesillerin şuurlaşmasına da katkılar sağlayacağına olan inancımız tamdır.

Osman Batur gibi kendisiyle beraber bir kaderi paylaşmış mücadele arkadaşlarının aziz hatıralarını da bu vesile ile yâd etmiş olacağız. Mesela Osman Batur'un en yakın sırdaşı Nurgocay Batur, Zalabay Teyci, Canımhan Hacı, Kaseyn Batur, Musa Mergen, Nogaybay, Ökürbay, Sulıvbay ve Süleyman Batur ... gibi burada adını saymakla bitiremeyeceğimiz birçok

kahramanımız da bu vesile ile anmış ve anlatmış olacağımızın büyük bir onurunu yaşamaktayız. Zaten dernek olarak vazifelerimizden birisi de bu kahramanlarımızı yeni nesillere anlatmaktır. Bu sayede çocuklarımıza ve torunlarımıza, atalarının yaşadıkları zorlukları ve bağımsızlık için verdikleri insanüstü mücadeleleri anlatmış olacağız. Yine bu sayede ve belki en önemlisi de ***Bağımsız Doğu Türkistan*** hedefini de unutmamalarını sağlamış olacağız. Nitekim *Sürgünde Doğu Türkistan Hükümeti* de Osman Batur'un izinden giderek işte bu hedef uğruna kurulmuştur.

Dr. Ömer KUL tarafından "*Osman Batur ve Doğu Türkistan Millî Mücadelesi (1911-1955)*" adıyla Doktora çalışması olarak hazırlanan eserin Osman Batur ile alakalı kısmının yayınlanması ile Doğu Türkistan siyasî tarihinin bilinmeyen birçok yönü de aydınlatılmış olacaktır. Doğu Türkistan ve Osman Batur üzerine bu çalışmadan önce birkaç kitap ve yüksek lisans çalışması yapılmış olsa da bu çalışma Doktora düzeyinde ele alınan bir çalışma olması hasebiyle de önem arzetmektedir. Sayın KUL'dan bundan sonraki süreçte Doğu Türkistan siyasi tarihinin bilhassa 1911 sonrası dönemini günümüze kadar incelendiği bir çalışmayı da sabırsızlıkla beklediğimizi bu vesile ile ifade etmek isterim. Çalışmanın bu anlamda Doğu Türkistan üzerinde ilmî çalışmalar yapanlar yanında gerçek tarihini öğrenmek aşkı ile yananlara katkılar sağlayacağına olan inancımız tamdır. Bu vesile ile eserin ortaya çıkarılmasında katkısı olan herkese teşekkür ediyorum.

Osman Batur ve mücadele arkadaşları ile Doğu Türkistan'ın bağımsızlığı uğrunda kanlarını dökmüş olan kahramanlarımızın ruhları şad olsun...

Yakup CAN
Doğu Türkistan Göçmenler Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

ÖNSÖZ

Çalışmamızın ana gayesi, Doğu Türkistan'da 1941-1951 yılları arasında vuku bulan millî İstiklâl hareketlerine katkılarından dolayı "*Altın Efsane*" olarak adlandırılan Osman Batur'un hayatı, istiklal mücadelelerindeki faaliyetleri, hakkında yazılmış olanların doğruluğu veya yanlışlığı, mücadelesinde takip ettiği yöntemler, prensipleri ve büyük mücadele insanının ideallerini ortaya koymaktan ibarettir. Konuya giriş mahiyetin de ise 1911-1949 tarihleri arasında Doğu Türkistan'da Guo-Min-Dang idaresi ile 1940 öncesi Kazak Türklerinin genel durumu değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin amacı Osman Batur ve ülküdaşlarını mücadeleye sevk eden sebeplerin anlaşılmasını sağlamaktır. Bu gaye ile Doğu Türkistan millî mücadele tarihine ve ana vatanlarında Çin emperyalizmi pençesinde kıvranan Doğu Türkistan Türklüğü'nün haklı hür yaşama mücadelesine ışık tutmaya çalışılmıştır. Çalışmanın objektif olabilmesi gayesiyle çeşitli lisanlardaki farklı kaynaklara müracaat edilmiştir. Bununla beraber Osman Batur'un hayatta iken kendisiyle görüşebilen ve 1949 sonrasında hicret edip Türkiye'ye iskânlı göçmen olarak yerleşen Kazak ileri gelenleriyle de yapılan mülakatlar eserin muhtelif yerlerinde değerlendirilmiştir.

Çalışmamız bir giriş ve üç bölümden meydana gelmektedir. Giriş kısmında Doğu Türistan'da Guo-Min-Dang İdaresi ve Kazak Türklerinin 1940 öncesi genel durumları hakkında kısa bir değerlendirme yapılmıştır. Kanaatimizce objektif olarak kaleme alınan bu giriş Osman Batur ve silah arkadaşlarının mücadele sebeplerinin iyice anlaşılmasını ve mücadelenin ne gaye ile yapıldığının sağlıklı bir zemine oturtulmasını sağlayacaktır.

Çalışmamızın I. Bölümü'nde Osman Batur'un doğumu, çocukluğu, gençliği ve Böke Batur ile münasebeti ele alındıktan sonra 1940-1946 yılları arasında Doğu Türkistan millî mücadelesi değerlendirilmiştir. Bu bö-

lümde ayrıntılı olarak 1940 yılı itibariyle Osman Batur'un aktif mücadeleye başlaması; ihtilalin liderliğine getirilmesi; Osman Batur'un Urumçi idaresinin korkulu rüyası hâline gelmesi ve 1942 yılı olayları yanında 1943 yılında Osman Batur'un "*Han*" ve "*Batur*" ilân edilmesi ve ihtilalin başkomutanlığına getirilmesi değerlendirilmiştir. Bunun yanısıra Altay'da Çin birliklerinin dağılmaya başlaması ve 1944 yılı olayları ile Altay'ın özgürlüğe kavuşması ve 1945 yılında Osman Batur'un faaliyetleri ele alınmıştır.

Çalışmamızın II. Bölümü'nde 1946-1951 yılları hadiseleri ve 1949 yılını müteakip Doğu Türkistan'dan başlayan tarihin en acı hatıralarıyla dolu göç olayları teferruatlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Ziredilen bu bölümde 1946 yılında Osman Batur'un Gulca liderlerinden ayrılması ve Guo-Min-Dang yönetimine yanaşması, 1947 yılında milliyetçi cephenin işbaşına gelmesi ve Osman Batur'un Urumçi tarafından desteklenmesi hadiselerine yer verilmiştir. Bununla beraber Gulca yönetimi tarafından Osman Batur'un "*Hâin*" ilân edilmesi, 1948 yılı olayları ve 1949 yılında Kızıl Ordu tarafından Doğu Türkistan'da hayata geçirilen komünist işgali değerlendirildikten sonra Osman Batur'un yeniden mücadeleye başlaması ve alınan göç kararı ele alınmıştır. Bu bölümde ayrıca 1950 yılı olayları ve Osman Batur'un mücadelesi teferruatlı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızın son bölümünde ise Osman Batur'un yakalanması, şehid edilmesi ve müteakip olaylar değerlendirildikten sonra Osman Batur'un kişiliği üzerinde durulmuştur.

Çalışmalarımız neticesinde ulaştığımız ana fikrin belirtildiği sonuç kısmından sonra ise kullandığımız eserlerin bibliyografyası ilave edilmiştir. Eserin bundan sonraki Doğu Türkistan ve Osman Batur hakkında yapılacak olan çalışmalara katkılar sağlayacağını ümit ederiz.

Çalışmalarımız sırasında maddî ve manevî yardım ve desteklerini gördüğüm Hocam Prof. Dr. Abdülkadir Donuk'a şükranlarımı sunuyorum. Bununla birlikte Kaşgarlı İsmail Cengiz, Doç. Dr. Ahmet Fethi Yüksel ve Doğu Türkistan Göçmenler Derneği Başkanı Yakup Can Beyefendiye de teşekkür ediyorum. Ayrıca eserin ortaya çıkarılmasındaki ilmî katkılarından dolayı Hızırbek Gayretullah ve eserin editoryal çalışmasını yapan Yrd. Doç. Dr. Emin Kırkıl Beyefendilere de bu vesile ile teşekkür etmeyi borç bilirim.

Ömer KUL
Manisa 2010